

Çocukların Payına Yoksulluğu Düşüren Dünya

– GÜNLÜK –

MUSTAFA RUHİ ŞİRİN

Tarabya, 21 Şubat 2002

Türkiye, çocuk yoksulluğunu erteleyen bir ülke görüntüsü içinde. 1 milyon 250 bin kişi yoksulluk sınırının altında. Her beş çocuktan biri yoksul. Yardımla yoksulluğun önlenemeyeceğini söylemeye bile gerek yok. Cumhurbaşkanı Sezer'in Başbakan Ecevit'e "Anayasa" fırlattığı günden bu yana ekonomisiyle birlikte istihdam, üretim, sosyal devlet politikalar da çökmüş durumda. Kalkınma planlarında yer alan yoksulluğun önlenmesi hedeflerinin de çok uzağındayız. Yoksulluğu önlemeye yönelik politika değişikliğine cesaret edecek politik irade eksikliği devam ediyor.

Nişantaşı, 29 Mart 2002

Çocuklara yönelik istismar türlerindeki artışın yoksullukla ilişkilendirilmesinden rahatsızlık duyuyorum. 'İstismarın nedenleri arasında eğitimsizliğin hiç payı yoktur' iddiası ne kadar yanlışsa, tek neden olarak yoksulluğun gösterilmesi de o kadar yanlıştır. Dünya neoliberal ekonomilerle tam bir kuşatma altında. Şiddet, küresel bir olguya dönüşmüş. Çocuğun ekonomik istismarının yaygınlaşma nedenleri giderek çeşitleniyor... Çiğdem Kâğıtçıbaşı'nın 1979 ve 1989 yıllarında sonuçlandırdığı *Çocuğun Değeri Araştırması*'na göre Türkiye'de çocuk, ekonomik değer algısı sarmalı içinde.

317

Çocuk ve
Medeniyet
2023

Sayı 14: 317-345

– GÜNLÜK –

MUSTAFA RUHİ ŞİRİN, dunyaninenkucukcocugu@hotmail.com

Sair, Yazar, Çocuk Vakfı Kurucusu

DOI: <https://doi.org/10.47646/CMD.2023.316>

Ankara, 18 Mayıs 2004

6 Eylül 2002 tarihinde Recep Tayip Erdoğan'ın daveti üzerine Ankara'da görüşmüştük. Seçim öncesi sürecin yaşandığı günlerdi. Sosyal politikalara hazırlıklı olmadıklarımı fark edince, Türkiye fotoğrafını şu bilgi notları çerçevesinde yorumlamıştım: Türkiye, dünyada en fazla küçülen dördüncü ülke. 2001'de küçülme oranı 7,8. 1990-2001 döneminde yüzde 1.5'lük ortalama büyüme hızı. Dış borç 166 milyar doları aşmış. Nüfusun yüzde yarımı (335 bin kişi) aşırı yoksul. Gelir dağılımı eşitsizliği yaygın. En zengin yüzde 10'luk bölümün gelirden aldığı pay yüzde 32,3. Nüfusun en yoksul oranı yüzde 2,3. Toplam nüfusun yüzde 19'u yoksul. İnsani gelişmenin belirleyicileri olan gelir dağılımı, eğitim ve sağlık alanında köklü ve dönüştürücü çözümlerin üretilmesi gerektiği ise en öncelikli sosyal politika gerçeği. Bütçe paylarının artırılmasından önce sistemin kilitlenen noktalarının da gözden geçirilmesi gerekecek.

Bu duruma nasıl gelindi? Borçlanmanın siyasi baskıyla sonuçlanacağı göz ardı edildi. Türkiye muhafazakârlığının 50 yılda çözüm üretemeyişi neticesinde bu noktaya gelindi. Değişim sürecindeki dünya ve Türkiye ilişkisi doğru okunmadığı için en ağır bedeli aile kurumu ve yoksullar ödemiştir. Hatta aile dayanışmasına güvenmek sorunu ertelemeye de neden olmuştur.

Acemi demokrasilerde sermaye tekelleşirken yoksulluk çoğalır. Türkiye'de yaşanan da birebir bu süreçtir. Asıl tedbir nedir? Ülke ölçekli ekonomik politikaları sosyal ve kültürel politikalarla birlikte sürdürmeye yönelik stratejinin belirlenmesine öncelik verilmesi kaçınılmaz olmuştur. Ailenin yapabilirliği ve değer üretimine geçmesi sağlandıkça kamunun yükü de doğal biçimde azalacaktır. Değer üretebilen ailenin problem çözme kabiliyeti arttıkça iyileşme süreci de hızlanacaktır. Yoksulluğu hafifletmek için bir süre acil mali destekler düşünülebilir.

Kalıcı ve köklü çözümleri aile üzerinden gerçekleştirmek sosyal politikada ilk tercih olmalıdır. Aradan iki yıldan az bir süre geçti. Erdoğan Başbakan ve bugün IV. Aile Şûrası'nın açılışında yaptığı konuşmadan bu alanda temel tercihlerini yapmış bir iktidar izlenimi edinemedim. IV. Aile Şûrası, yoksulluklarla ilgili Durum Tespiti Raporuyla bu temel tercihlerin yapılacağı kararları da alamaz. Çünkü geçen süre içinde çözüme ilişkin stratejik ön bilgi de hazırlanmamış. Geçen yılın ekonomik büyüme oranı 5.7 olmasına karşılık, yoksulluk oranı artmış. DİE 2003 rakamlarına göre 936 bin kişi mutlak yoksul. Ekonomik büyümenin yoksulluğu azaltacağı görüşü ise tam

bir sosyal yalan. Gıda dışı ihtiyaçlarını karşılayamayan nüfus 19 milyon sınırına dayanmış.

Klasik iktisat teorilerinden öğrendiğimiz bilgiye göre, ekonomi politikalarının ne ölçüde başarılı olduğu beş kritere göre değerlendirilir: İstikrarlı büyüme, düşük enflasyon, dış ekonomik denge, adaletli gelir dağılımı ve düşük işsizlik oranı. Bizdeki ekonomik büyümeye rağmen diğer dört gösterge hâlâ zayıf. Enflasyon tek haneli rakamlara yaklaşmasına rağmen etkileri henüz hissedilmedi. Dış ekonomik denge borçlanma lehine bir eğilim içinde. Adaletsiz gelir dağılımında düzelme yok. Yüksek işsizlik oranı da ortada. Hane Halkı İş Gücü Anketi'ne göre açık işsizlik oranı 2003'te yüzde 10,5. Eksik istihdamla bu oran yüzde 15,3'e ulaşmış.

IV. Aile Şûrası'nın ana konusunun yoksulluk olarak belirlenmesi iyi fikir. Ancak, 1990'da katıldığım ilk şûradan bu yana iki şûra daha yapıldı. Yoksullukla ilgili kararlar dikkate alınarak Durum Tespiti Raporu üzerinden ülke ölçekli bir strateji ve eylem planı hazırlanabilirdi. Açıkçası bu kadar sınırlı çalışma yapılması için şûra düzenlemeye de gerek yoktu. Kamu kuruluşlarının şûra-kurultay etkinliği yarışı da kabak tadı vermeye başladı. Bu çalışmalar üniversitelerden talep edilmeli ve stratejik bilgi üretimine katkı sağlayıcı yöntemler geliştirilmelidir.

Gün boyu Şûranın İkinci Komisyonunda, yoksulluğun ekonomik, kültürel ve psiko-sosyal yönlerini müzakere ettik. Bilgi akışı bakımından yararlı da olsa, bu müzakerelerin sonuç almaya yönelik bir işlevi olamayacak. Adı yoksulluk olan modern filim mahşerin üç atlısına benziyordu: IMF, Dünya Bankası ve Dünya Ticaret Örgütü mahşerin üç atlısıdır ve dünya sisteminin bu ekonomik öznelere doğru okuyamadan küreselleşen yoksulluğu anlayamayız. Kadim dünyada yoksulluk ferdin bire bir kendi hayatı ile ilgiliydi. 20. Yüzyılın başında yoksullarla ilgili tavır alınması gerektiği savunulmuştu. Bugünkü küresel dünya ise yoksulluktan sorumlu olmadığını açıklamıştır.

Devlet, yüzde 40'lara ulaşan sosyal yatırım bütçesine direnmiyor. Hem fikir hem de gündem değişikliğiyle karşı karşıyayız. Ve küreselleşme sürecinin dünyayı çok yönlü ve hızlı biçimde kuşatması karşısında yoksulluğun yeniden tanımlanması aşamasına gelindi. Küreselleşmenin isim babası sosyolog Roland Robertson, küreselleşmeyi "dünyanın sıkıştırılması ve bir bütün olduğu bilincinin artması" biçiminde tanımlamıştı. Malcolm Waters'ın küreselleşme vurgusu ise şöyle: *Toplumsal ve kültürel düzenlemeler*

üzerindeki coğrafya ile ilgili sınırların ortadan kalkması süreci ve insanların da bu sürecin farkında olmaları... Notlarıma bakıyorum: Küreselleşme ekonomisi alışılmış bir ekonomi değil. Teoman Duralı'ya göre küreselleşme, geliştirilmiş olan, alışagelinmiş iktisat modelidir: Alışagelmış iktisatta, var olan temel ihtiyaçlara göre üretim yapılır. Geliştirilmiş iktisatta ihtiyaçlar üretilir ve tüketim kamçılanır... Bir yanda sömürgeleştirilmiş bir dünya, öbür yanda yeryüzünün tek mil nimetini devşiren bir anavatan: emperyalizm...

Türkiye, Batılılaşma süreci boyunca hemen her alanda ödünç kavramları kullanan bir ülke. Bu da bizim hemen her sorunu ödünç kavramlarla açıklamamıza neden oluyor. Türkiye, bilgi üretimi yapamayı ve kendi modernliğini üretmeyişi nedeniyle her yeni gündem sırasında aynı kolaycılığa düşüyor. Kültürel kodlarına göre kavramlaştırma yapamadığı gibi, düşünce de üretmiyor. Küreselleşme alanındaki durum da farklı olmadı: Ödünç kavramlarla küreselleşmeye muhalefet ettik veya küreselleşme sürecini kabullendik. Ya küreselleşmenin yararlı olduğu tezini savunduk ya da toptan reddine yöneldik. Küreselleşme ve yoksulluk ilişkisini hem neden hem de imkân ve fırsat olarak görenler de oldu. Tıpkı M. Chossudovsky gibi: *Yoksulluğun global bir tehdit hâline gelmesi, çözümünün de küresel bağlamda ele alınmasını zorunlu kılmaktadır...* Benim burada sorduğum soru ise kendi ev ödevimiz ile ilgili: Biz bu ekonomik ve kültürel yoksullaştırma kuşatmasından nasıl kurtulabiliriz? Bir, modern dünya mahşerinin üç atlısına karşı tam bağımsızlık. İki, bütün toplumda üretimin verimliliğini artırarak katılım süreçlerini yaygınlaştırmak. Bunun sonucunda şeffaflaşma ile birlikte adil ve mümkün olan eşit dağılımı sağlamaya yönelebiliriz.

Ankara, 19 Mayıs 2004

Yoksulluğun nedenlerini tartışmak. Yıllardır yapılan da bu. Hemen herkes yoksulluğu sonuçları üzerinden değerlendiriyor. Cesur, cüretkâr ve tepeden. Önleyici politikaları merkeze alan yok gibi. Orhan Türkdöğân yıllar önce *Yoksulluk Kültürü'*nü ilk gündeme getirenlerden biri olmuştu. Sabri Ülgener, bu konuyu zihniyet ilişkisiyle açıklamıştı. Din-fakirlik ilişkisini dinin yoksulluğu tamir etme gücü ile açıklayanlar dün olduğu gibi bugün de az değil. İki yorum yapıyor: Tevekkül, azla yetinme, zühd anlayışı yoksulluğu kabule neden oluyor. Buradan hareketle dinin yoksulluğu beslediği sonucu çıkarılıyor. İkinci yorum daha gerçekçi: Din, yoksulluğun ortadan kaldırılmasını ve önlenmesinde etkin güce sahiptir.

İlahi dinlerin hiçbirinde yoksulluğa övgü yok. Fakire yardım ise övülüyor. Dinler yoksulluğu erdem olarak açıklamadığı gibi, dindar olmanın şartı olarak da açıklamazlar. Fakirin yoksulluğa karşı direncini sağlayan temel iki kavram ise kanaat ve sabır. Yoksulluğun kabullenilişinde itaat kültürü de etkindir. Burada sorulması gereken soru şu olmalıdır: İtaat kültürü kimin işine yarıyor? Adil olmayan düzenlerin ve iktidarların. Bu noktadan hareketle iktidarların yoksulluk problemini çözmeye cesaret edemediği sonucunu çıkarmak da mümkündür.

Temel bir nokta olarak şu kaydı düşmemiz gerekir: Yoksulluğu konuşmak aynı zamanda dini konuşmaktır. Dinin de yoksulluğun da öznesi insandır. Bir insanda bütün insanlığı düşünmek ve konuşmak. İnsanlığın hâllerini düşünmek. Yoksulluğun yerine kendini koyabilmeyi öğrenmek. Paylaşmak, yoksulda kendini hissetmek: Sosyal duygu ile yoksula yani insana yönelmek. Mustafa Kutlu'nun, kulakları çınlasın: Kanaatten uzak yaşıyorsak *Yoksulluk İçimizde*'dir.

Türkiye nüfusunun yüzde 15'i yoksul. Hatta açlık sınırında. Bu gerçekle yaşayan bir toplumun toplumsal psikolojisi nasıl düzgün olabilir ki! Yoksulluğun hâkim psikolojisi ise umutsuzluk üretir. Değer üretmeyen aile ortamlarında yoksulluğun eşikleri daha ağır bedellere neden olabilir. Yoksulluk gerçeği ile modern yüzyılda daha da iç içeyiz. Yaşadığımız gerçeklik de bunu bize zaman zaman hatırlatıyor. Öyle ağır örnekleri görmeye alışıyoruz ki hâlimizden memnun oluyoruz. Aslında bu bir ikiyüzlülük. Yoksulluğun nedenlerini dışta aramak da bir kaçıştır. Ülkenin mali ilişkilerinde belirleyici olan dış mali kaynağın yoksulluğu derinleştirdiğine ise şüphe yok.

Son on yılı değerlendirelim: Toplumsal masraflardan kaçınılan politikalar uygulanmıştır. Aynı zamanda toplumsal tüketim harcamaları alt düzeylere çekilmiştir. Bunun sonucunda ise özel mali sermaye birikimini destekleyen harcamaların genişlemesine yol açılmıştır. Kamu alanının ideolojik, siyasal ve ekonomik olarak yitirilmesi, toplumsal yoksullaşmanın da en önemli gerekçesini oluşturmuştur. Küreselleşmeye bağlı olarak sosyal devletin zayıflaması ve kamu alanının yoksullaşması sonucu, beraberinde mutlak ve göreceli yoksulluğu artırmıştır.

Türkiye, ekonomik olarak büyüyen bir ülke olduğu hâlde, gelir dağılımı adaletini sağlayamadığı ve ekonomik büyümeye paralel etkin sosyo-kültürel politikalar uygulayamadığı gibi, bu olumsuzluklar da henüz kontrol altına alınamamıştır. Tek parti hükümeti, psikolojik yünden güven verse de

bu yeterli değil. İşsizlik probleminin çözümü de ertelenmiş görünüyor. Dahası muhafazakâr bir partinin “yardım” yaklaşımı dışında ülke ölçekli somut sosyal politikası yok. Güç koşullardaki gruplara yapılan yardımlarla yetiniliyor. Sıkı İMF politikalarının uygulanması yoksulluğu derinleştirdikçe yoksulların çaresizliği ve sarmalı daha da genişleyecek. Yoksulluğu önleyecek ekonomik, sosyal ve kültürel programların sosyal maliyetine cesaret edilmedikçe de bu alanın problemlerini kökten çözmeye imkânı olamayacak. Oysa 58’inci ve 59’uncu hükümetlerin oy tabanı da büyük oranda yoksul kesime dayanıyor.

Yoksulluğu tetikleyen en önemli odaklardan biri de medyadır. Medya tüketimi pompaladıkça yoksullar üzerindeki psikolojik etkileri de artırıyor. Bu ise, hemen her gün en trajik yoksulluk hikâyelerinden birkaçına tanık olmamız anlamına geliyor. Buna karşılık medya, yoksulluğun nedenlerine eğilmekten kaçınıyor. Sistemin mantığı da bu. Hiçbir iktidar iktidarını yoksullarla paylaşmayı öğrenemezse kök sorunları çözemez.

Bugün, IV. Aile Şûrası’nda hazırladığım önerileri sundum: Yoksulluğun önlenmesi amacıyla hükümet kuruluşları, yerel yönetimler ve uzman sivil toplum kuruluşlarının iş birliği ve gönüllü ortaklığının ülke ölçekli etkin biçimde gerçekleştirilmesi, bir. Yoksul nüfusun suç ve şiddet oranlarını tetikleyebileceği gerçeğinden hareketle yoksul nüfusa psiko-sosyal hizmet desteği verilmesi, iki. Yoksul ailelerin ülke ölçekli durum tespiti yapılması, üç. Yoksulluğun çocuk üzerine etkileri konusunda ülke ölçekli çocuk yoksulluğu merkezli önleyici programların hazırlanması, geliştirilmesi dört. Ev içi üretim atölyelerinin yaygınlaştırılarak etkin yasal güvence sisteminin kurulması, beş. İşsiz genç iş gücünün üretebilir duruma getirilmesi amacıyla yoksul bölgelere yönelik Hükümet Kuruluşları ve özel sektör iş birliğinde istihdam projelerinin özendirilmesi, altı. Göstergeleri yoksul olan nüfusa vergi muafiyetinin sağlanması, yedi. Yoksul nüfusun gelişme, kültürel ve sosyal haklarının yerine getirilmesi amacıyla ülke ölçekli ve erişilebilir hizmet projelerinin yaygınlaştırılması, sekiz. Yoksulluğun çocuk hakları ihlali ve çocuk ihmali ve istismarını yaygınlaştırdığı dikkate alınarak, rehabilitasyon, psikolojik danışmanlık ve eğitim hizmetlerinin yerel yönetimler ve uzman sivil toplum kuruluşlarının öncülüğünde gerçekleştirilmesi, dokuz. Yoksulluğun azaltılmasına yönelik yasal düzenleme yapılarak hizmet, eğitim ve araştırma projelerinin uygulanması, on. Ulusal ve uluslararası medyanın tüketim kültürünü yaygınlaştırmadaki rolü ve etkilerine yönelik önleyici, bilinç oluştürücü ve uygulanabilir etkin izleme çalışmalarının yapılması, on bir.

Ankara, 20 Mayıs 2004

IV. Aile Şûrası Genel Kurulu, altı komisyon raporunun müzakere edilmesi ve alınan birkaç kararla sona erdi. Bu şûranın öncekilerden tek farkı yoksulluk üzerine yoğunlaşmış ilk şûra olmasıydı. Öncekilerle benzerliği ise yine fiili tariflerle yetinmesiydi. İlk komisyon konusunun Yoksullukla Mücadele Stratejileri ve Acil Destek Programları olduğu hâlde, raporu stratejik bilgiden yoksundu. Türkiye'nin en acil ihtiyacı olan strateji geliştirilmedikçe filin çevresinde dönüp duracağız. Ana soru şu olmalıdır: Yoksulluğun önlenmesiyle ilgili belirleyici temel politika ne olmalı?

Gelir merkezli yaklaşım, mutlak yoksulluk veya gelir yoksulluğu anlayışının egemenliğini sürdürmesine, ihtiyaç merkezli yeni bakış açısı ise görece ve insanî yoksulluk kavramlarının açılımına neden olmuştur. Yoksullukla mücadele stratejisinde, ihtiyaç merkezli yaklaşımdan hareketle programlar geliştirilmelidir. İnsanı yalnızca biyolojik varlık görme anlayışı yerine, görece yoksullukta olduğu gibi, insanı sosyal bir varlık kabul etme anlayışı ile stratejinin ana eksenini paralel duruma getirilmelidir. Yoksulluğun ölçülmesinde, gelir dağılımı yoksulluğu kavramından, insanî yoksulluk kavramına, tek boyutlu yoksulluk tanımlarından bileşik endekslere doğru bir geçiş olduğu da dikkatten uzak tutulmamalıdır.

İnsanî Yoksulluk Endeksi, yoksulluğun gelir dışındaki farklı boyutlarını dikkate alan (hayatta kalma, eğitim, sağlıklı suya ulaşma vd.) bir birleşik endeks olarak UNDP tarafından önerilmiş ve yaygın biçimde uygulandığı hâlde, bu yaklaşım fotoğraf çekmekten öte bir işe yaramıyor. Yeni bin yılın kalkınma hedefleri arasında yer alan günlük ortalama geliri 1 doların altında olan nüfusun oranı ve göstergesi gelir yoksulluğunu ölçmeye yarıyor. Dünya nüfusunun beşte biri 1 doların, yarısı ise 2 doların altında gelir elde etmektedir. Bu rakamlar da dünya ölçekli fil tanımı yapmaya yetmiyor. Türkiye'nin yüzde 15'i görece yoksul. Yüzde 1.6'sı gıda yoksulu-açlık sınırı altında. Yüzde 27'si gıda ve gıda dışı ihtiyaçlarını elde edemiyor (DİE Hane Halkı İş Gücü anketi 2003). Gelir dağılımına göre değil ihtiyaç merkezli, insanı sosyal varlık olma özelliğine göre kabul eden ve onu güvencelerine kavuşturan ana felsefe merkeze alınarak strateji geliştirilmelidir.

Türkiye nüfusunun yüzde 66.2'sinin şehirlerde yaşadığı dikkate alınırsa, yoksulluk stratejilerinin çok yönlü ve boyutlu olduğu daha kolay kavranabilir. IV. Aile Şûrası'nın Kent Yoksulluğu Komisyonu Raporu bu yönü ile tanımlayıcı bir çalışma oldu. Birinci tanımlama şöyle: Kent yoksulluğu sekiz basamaktan oluşan bir piramitten oluşmaktadır: Yetersiz

gelir. Yetersiz ve istikrarsız kaynak (servet) sahipliği. Yetersiz barınma. Kamu altyapı hizmetlerinin yetersizliği. Sosyal güvenlikten mahrumiyet. Yoksulların hukuk sisteminin işleyiş sürecinde yeterince korunamaması. Yoksul kesimlerin karar alma süreçlerindeki etkisizliği ve güçsüzlüğü. Yoksul kesimlerin sessizliği. İkinci tanımda kent yoksulluğu, ekonomik bir sorun olmanın yanı sıra, geniş kapsamlı üç temel bileşenden oluşmaktadır: Bireysel gelişim, fiziksel koşullar ve toplumsal ilişkiler. Bireysel gelişimin alt bileşenleri gelir, eğitim, sağlık ve güvenlidir. Fiziksel koşulların alt başlıkları konut, kentsel alt yapı ve doğal çevredir. Toplumsal ilişkilerin alt bileşenleri ise aile, enformel örgütlenmeler, siyasi partiler, sivil toplum kuruluşları ve cemaat ilişkileri ile iç içe.

Şûra boyunca köy yoksulluğunu çok az konuşabildik. Avrupa Birliği sürecine yönelik altıncı komisyon raporu ise bu sürecin kültürel ve sosyal yönleri üzerinde durulmadığını belgelemiştir.

Aile ve Çocuk Bakanlığının kurulması yönünde Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'a yaptığımız çağrı da Ankara'da henüz duyulmadı. Aradan 18 ay geçmesine rağmen Hükümetin bu alana yönelik temel politikası da hâlâ oluşmadı. Mali yükü nedeniyle âdeta "yardım" dışındaki sosyal politikalarından kaçınıyor. Hükümete ürkeklik hâkim. Hükümeti bu durumdan çıkarmak ve etkilemek amacı ile her dört şûranın Durum Tespiti Raporları dikkate alınarak, önerilerin tematik sıralamasının yapılması, ülke ölçekli programın geliştirilmesi, hizmet, eğitim, araştırma ana başlıkları altında Aile ve Çocuk Sosyal-Kültürel Programın hazırlanması ve çalışmaların hükümet kuruluşları, yerel yönetimler, özel sektör ve uzman gönüllü sivil toplum kuruluşlarının iş birliğinde gerçekleştirilmesini önerdim ve kabul edildi. Genel Kurul'un tek kararı da bu oldu. Bakalım iktidar yoksullarla iktidarını bölüşmeye cesaret edebilecek mi?

Nişantaşı, 17 Şubat 2005

Çocuk işçiliği, işsizliğin, eğitimsizliğin, yoksulluğun, nüfus artışının ve ekonomik krizlerin sonucudur. Çocuk hâlâ ülkemizde ekonomik değer olarak algılanıyor. Anne-baba işsiz ya da sürekli ve güvenceli iş ortamlarında çalışmıyorsa çocuklar daha kolay bu sürece dahil ediliyor. Aile çevresi ekonomik, sosyal ve kültürel yönden olumsuz ortamlardan oluşuyorsa çocuğun iş gücü istismarının farkına varılmıyor.

Zorunlu eğitimin sekiz yıla çıkarılması okul çağı nüfusunu artıracak. Çalışan çocuk nüfusunda azalma sağlanacak mı? Eğitimsiz oldukları için

meslek gerektirmeyen iş kollarında çalışıyor çocuklar. Beş çocuktan birinin çalışmaya mecbur kalması gelecek bakımından da çok sorunlu bir halka demektir. AB sürecinde tarımda daralmaya gidilirse nüfus, şehirlerde yoğunlaşacak. Bu aşamada ise kent çocuk işçiliğini azaltacak sosyal programların uygulanması gerekecek.

Tarabya, 9 Mayıs 2010

Çocuk yoksulluğu ile çocuk hakları arasındaki birebir ilişki nasıl yorumlanmalı? Yoksulluk, düşük hane halkı geliri ve tüketim düzeyleri gibi maddi göstergelerle ölçülebilir. Yoksulluğu etkileyen sağlık, eğitim, konut, aile büyüklüğü ve sosyal koruma olup olmaması yoksulluğun çocuklar üzerindeki etkilerinin tespitinde önemlidir. Bu konuda uzun zamandır zihnimi kurcalayan soru ise daha farklı: Yoksulluğun çocuğun psikolojik, fizikî ve zihni gelişimi üzerindeki etkilerini bütün boyutlarıyla ölçülebilir miyiz? Dünyada henüz bu yönde ölçme ve değerlendirme ölçütleri belirlenemedi. Yoksul çocukların içinde bulunduğu güç koşulları sıralamak gerekirse şu başlıkları not edebiliriz: Yaygın ihmal ve istismar, bir. Sağlıklı büyümeme ve sağlığını koruyamama, iki. Eğitimden yararlanamama ve zayıf eğitim durumu, üç. Küçük yaşta iş gücü olarak kullanılma, dört. Küçük yaşta evlendirilme ve hamile kalma, beş. Suç işleme eğilimi ve antisosyal davranış, altı. Madde bağımlılığı, yedi. Uzun süre devlet yardımına bağımlı kalma, sekiz. Ülkenin işsizlik durumu, dokuz.

Çocuk yoksulluğunu ele almak ve üzerinde düşünmek bu olumsuzlukları ortadan kaldırmaya yönelmek anlamını da içerir... Dünyanın yaman hâllerine akıl erdiremiyoruz.

UNICEF'in *Zengin Ülkelerde Çocuk Yoksulluğu, 2005* raporuna göre, Ekonomik İş birliği ve Kalkınma Örgütü'ne üye 24 devletten 17'sinde yoksulluk içinde yaşayan çocuk oranında artış tespit edilmiş. Rapor, çocuk yoksulluğu düzeylerini üç faktörün birleşimi ile belirlemiştir: Ebeveynlerin yaşı, eğitim düzeyleri, aile başına düşen çocuk sayısı ve yalnız ebeveynlik gibi sosyal ve ailevi değişkenler, bir. Ekonomik durgunluk, teknolojik yenilik, düşük vasıflı işçilerin göçü, az ücretli işler, çift gelire sahip hane halkları ile birlikte özelleştirme ve küreselleşme trendleri gibi iş gücü piyasası faktörleri, iki. Hükümetlerin politikalarındaki ve harcama önceliklerindeki değişiklikler, üç.

Çocuk yoksulluğundaki en büyük dalgalanma ise hükümet politikalarındaki değişikliklerden kaynaklanıyor. Ortak kabullerden biri ise şudur: Devletin

ailenin refah standardını iyileştirmeye ayırdığı Gayri Safi Yurt İçi Hasıla oranı ne kadar büyükse, çocukların yoksulluk içinde büyümek zorunda kalma riski de o kadar düşüktür. GSYH' sı % 10'nun veya daha fazlasını sosyal harcamalara ayıran OECD ülkelerinin her birinde çocuk yoksulluğu oranı % 10'nun üstünde; GSYH'nın % 5'inden azını bu tür yardımlara ayıran ülkelerin hiç birinde çocuk yoksulluğu oranı % 15'in altında değildir.

UNICEF'in öngörüsü ise şöyle: İş gücü piyasası koşullarının ve sosyal değişikliklerin gücü kabul edilse de, çocuk yoksulluğu oranlarını aşağıya çekmek Hükümetlerin yapabileceği bir şeydir...

Türkiye'nin çocuk yoksulluğu fotoğrafına daha yakından bakmaya çalıştığımızda, gördüğümüz gerçek hiç şaşırtıcı değildir: Türkiye, sosyal harcamalara ayrılan payı giderek azalan bir ülke. Ekonomik büyüme ve gelişme ile sosyal gelişme at başı bir seyir içinde olmadıkça bu uçurum genişleyerek devam edecektir.

Türkiye'nin en önemli çocuk gerçeği ise demografik gruplar içinde yoksulluk oranı en yüksek olan grubun çocuklardan oluşmakta olmasıdır. Ailedeki çocuk sayısı arttıkça hane halkı yoksulluk oranı da yükselmeye devam etmektedir. Yoksulluk oranı yükselen ailelerin çocuk iş gücünden yararlanmaya yönelmeleri de kaçınılmaz bir sonuçtur. Düşük eğitim düzeyinin de çocuk yoksulluğuyla bire bir ilişkisi vardır. Yoksulluk sağlık, eğitim, barınma ve çocuk işçiliğini etkilediği gibi, çocuk ihmali ve istismarında da en belirleyici odaklarından biri olmaktadır.

Türkiye, son 5 yılda sosyal harcamalara ayırdığı payı yükselttiği hâlde yoksulluğun önlenmesinde neden iyileşme beklenen hedeflere ulaşmamıştır? Sosyal harcamaların çoğunluğu kamu finansmanından, kalanı ise özel finansmandan harcanmaktadır. Daha açık ifade ile söylemek gerekirse, Türkiye'nin sağlık ve sosyal koruma giderlerine ayırdığı kamu finansmanı daha düşük düzeydedir. Çocuk yoksulluğu özelinde şartlı nakit transferleri, bir defaya mahsus yoksulluğu hafifletme yardımları, tarım sübvansiyonları gibi uygulamalar yapılırsa da bu sosyal güvenlik tedbirleri çocuklara ulaşmadan tüketilmektedir.

Cumhuriyet hükümetleri içinde sağlık bakımından çocuğa yönelik güvence yasasını 60'ıncı Hükümet yasalaştırdı: Ailesi sosyal güvenceden mahrum 18 yaşın altındaki her çocuğu sağlık güvencesine kavuşturan bu yasa, çocuk yüzlü bir devrimdir. Ancak, Hükümetin henüz çocuk yoksulluğunun yapısal sorunlarını kökten çözecek ne öngörüsü ne de cesareti vardır.

Bir ülkenin çocuklarının psikolojik, fizikî ve zihnî gelişmeleri insanî gelişim düzeyiyle yakından ilişkilidir. Çocuk yoksulluğunu tanımlama ve ölçebilme potansiyeli, öngörülecek stratejinin ilgili bütün alanlarda eş güdümlü ve eş zamanlı uygulamasını gerektirir. Çocuk yoksulluğunun mali bütçeden direkt etkilendiği unutulmadan, çocuğa ve çocuk onuruna saygı temelinde çocuğun öncelikli yüksek yararına dayalı sosyal programı aksatmadan sonuç alma ihtimali ise çok zayıftır...

Tarabya, 10 Mayıs 2010

Yoksulların hatırı için 2010 Avrupa Yoksulluk ve Sosyal Dışlanma ile Mücadele Yılı Toplantısı'nı yönetmek üzere, sabahın erken saatinde Taksim'e gittim. Kanunla ihtilafa düşen çocuklar ve yoksulluk ilişkisi bağlamında önce Emine Akyüz Hoca'mızı dinledik. Nermin Akyıl ise Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfının yaptıklarını "icraatın içinden" programı gibi anlattı. Özürlüler İdaresi Başkanlığı temsilcisi Tayyar Kuz, engellilerin dışlanma nedenlerini yorumladı. Ceren Seda Erdem, yapısal yönüne değinmeden Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının yoksulların sosyal güvence boyutunu anlattı. Hükümet tarafını dinleyince insanın aklı iyice karışıyor: O hâlde bu ülkede yoksullar niçin azalmıyor? Sorusunu sormadan edemiyor insan. Meğer ders kitapları da Fak-Fuk-Fon'dan karşılanıyormuş!..

Günlüklerime 2005'te yoksullukla ilgili düştüğüm notlar hâlâ geçerli: Bugün ülkeyi yöneten siyasi heyetin sosyal politika anlayışı "yardım dağıtma" ağırlıklı. Sonuç olarak, yoksulluk derinleşiyor. Son yıllarda ise çocuk yoksulluğu sarmalı iyice derinleşiyor.

Nişantaşı, 24 Temmuz 2011

24-25 Mayıs 2011 tarihlerinde düzenlenen *Çocuk Yoksulluğu ile Mücadele Çalıştayı Sonuç Raporu* yayımlandı. Türkiye'de 15 yaş altı çocuk grubunun % 23'ü yoksul. Ülkemizin çocuk yoksulluğuyla ilgili köklü bir programı da yok henüz. Yoksulluk içinde büyüyen çocukların yetişkinliklerinde de yoksulluk içinde yaşama ihtimalleri çok yüksek. Mutlak yoksulluk yanında görece yoksulluk en fazla küçük yaşlardaki çocukları etkiliyor. Yoksul ortamlarda doğan çocukların sağlıklı büyüme ve sağlıklarını koruma yanında, büyüme ve gelişme haklarından yoksun kalmaları ise kaçınılmaz bir sonuçtur.

Çocuk yoksulluğuyla ilgili yardıma bağımlılık, suça itilme ihtimali, düşük eğitim, madde bağımlılığı, düşük gelir, işsizlik ve sağlık sorunları ise ilk sıradaki başlıklardır. Demografik bakımdan yoksulluk oranı en yüksek

grup 0-18 yaş grubu çocuklardan oluşuyor. Hane halkı büyüklüğüne göre de çocuk yoksulluğu değişiyor. 1-2 kişilik hane halkı grubunda yoksulluk oranı %11.5 iken, 3-4 kişilik hane halkı grubunda %9.4, 5-6 kişilik hane halkı grubunda ise %21.8. 7 kişiden fazla hane halkı grubunda bu oran %38.5. Kırdaki yoksulluk şehirdekine göre daha geniş ve ağır. Yillardır yazıldı ve söylendi; aile ve çocuk odaklı sosyal ve kültürel programın hazırlanması ve uygulanması şart. Sağlık, barınma, eğitim, hizmetlere erişim, sosyal güvence hakları ve kültürel hizmetlerin yaygınlaştırılması programı ile çocuk yoksulluğunun önlenmesi ülke politikası durumuna getirilmedikçe yoksulluk ve çocuk yoksulluğu sarmalı derinleşmeyi sürdürecektir...

Nişantaşı, 28 Ağustos 2012

Bugünkü *Taraf* gazetesinde yer alan haber: Dünyanın en büyük üçüncü tüketici malları üreticisi Unilever Grubu Avrupa Şefi Lan Zijderveld, gelişmekte olan ülkelerdeki stratejilerle Avrupa'daki krize karşı mücadele ettiklerini ifade ederek, fakirlik Avrupa'ya geri dönüyor, demiş. Şımarık Batı'nın 'tarihin sonu tezi'ni yalanlayan bu habere sevinemedim. Çünkü Avrupa'da doğacak çocuklar üzülecek...

Taraybya, 8 Eylül 2012

Dokuz 5 Yıllık Kalkınma Planı geride kaldı. Ekonomik büyüme ağırlıklı planlı kalkınma yaklaşımı miadını doldurduğu hâlde 2014-2018 yıllarını kapsayacak X 5 Yıllık Plan hazırlıkları başlamış. Yarın, öğleden sonra Çocuk Özel İhtisas Komisyonu için Ankara'ya gideceğim.

Birkaç gündür bisikleti icad eden Kirkpatrick Macmillan'ın şu cümlesi zihnimde dolaşiyor: Bisikleti icat ettiğim kadar iyi kullanamadım, çünkü, bisiklete bindiğim ilk gün adam ezdim. Türkiye için Kalkınma Planları da tam bir memleket kazasıdır. On yıldır ülkeyi yönetenlerin hâlâ bunu fark edememiş olması kaygı vericidir. Anlamaları için de bir şey söylemeli miyiz? İnce ayarlı bir söz söylemek yeterli: Kuş gibi uçmak arzusuyla bisiklete binersiniz ama uçakla uçamazsınız, çünkü uçağa binersiniz.

Taraybya, 8 Aralık 2012

WIN/Gallup International Global Açlık Algısı Araştırması sonuçları her anlamda uykuları kaçırarak cinsten: Oluşturulan açlık duygusu endeksine göre dünya nüfusunun yüzde 3'ü sürekli, yüzde 9'u zaman zaman açlık çekiyor. Zaman zaman ya da sürekli açlık hissi duyan yüzde 12 oranı ise

dünya nüfusunun 840 milyonu demek. Kriz bölgelerine gelince: Sudan halkının yüzde 80'i, İsrail ablukası altındaki Filistin'de ise halkın yüzde 52'si yeterli gıdaya ulaşamadığı için açlık içinde yaşıyor.

Açlık Algısı Araştırması Türkiye Sonuçları'nı Türkiye'nin iyi yönetildiği iddiasını sürdüren politikacılara ithaf ederek buraya kaydediyorum: Türkiye nüfusunun yüzde 4.6'sı sık sık, yüzde 11.6'sı da zaman zaman yeterli gıda bulamıyor. Türkiye'de açlık çekenlerin oranı toplam yüzde 16.2. Bu oran, yüzde 12 olan dünya ortalamasının üzerinde. Sürekli veya ara sıra yeterli gıda bulamayanların oranı, çalışanlar arasında yüzde 12 iken, çalışmayanlar arasında yüzde 19.3.

Türkiye'de iki haftadır *Muhteşem Yüzyıl* dizisi tartışılıyor. Bakalım yoksullar gündeme gelebilecek mi?

Nişantaşı, 30 Ocak 2013

TÜİK'in son araştırmasına göre nüfus artış hızı 1.35'ten 1.2'ye, 0-14 yaş grubunun toplam nüfusa oranı ise 25'in altına düşmüş. Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın 'üç çocuk' çağrısına rağmen nüfus artış hızı azalınca, Hükümet, çocuk sayısını teşvik etmek amacıyla çalışmalara başlamış. Nüfus artışı ve azalmasının birçok bileşeni var. Sayılar üzerinden yapılacak değerlendirmelerle sonuç alınacağını varsaymak yerine, nüfus azalmasının nedenlerini anlamaya yönelmeyi tercih etmeliyiz. Büyük nüfus söylemi yerine çocuk sorunlarının çözümünü birinci öncelik durumuna getirmek daha gerçekçi değil mi?

TÜİK'in çocuklara ilişkin istatistikleri *2006 Aile Yapısı Araştırması* veri tabanına dayanıyor. Bu ise çocuk gerçeğinin üzerini örtüyor. Veri tabanının güncellenmesi gerekir. *Çocuğun İyi Olma Hâli Endeksi* sistemi kurulmadan bu konudaki doğru bilgiye ulaşamayacağız.

Tarabya, 8 Mart 2013

Memnuniyetsizlik Araştırması'na göre, mutlu olanların sayısı önceki seneye göre yüzde 1 azalarak yüzde 61'e inmiş. Manolya ağacım, bu sonucu nasıl yorumlamalı?

Tarabya, 16 Mart 2013

Çin'de 1971 yılından beri başlayan 'tek çocuk' politikası sonucunda 336 milyon kürtaj yapılmış; 196 milyon kadın ve erkek kısırlaştırılmış. Birçok

aile, erkek çocuk tercih ettiği için daha çok kız çocuklar aldırılmış. 2033'e kadar 60 yaş ve üzeri nüfusun 400 milyonu aşacağı tahmin ediliyor... Çin'in bir gün çökeceğine dair birçok neden sıralanabilir. İlk neden ise cenin hakları ve bebek katliamıdır. Dünya ise Çin'e karşı suskun; insanlığın masumiyeti böyle mi savunulacaktı!

Katolik âleminin yeni ruhani lideri Papa Francesco, 'yoksullar için ve yoksullara çalışan bir kilise' vaat etmiş. Yeni Papa, Vatikan'ın küplerini yoksullara dağıtmadıkça bu sözün hiçbir anlamı yok!

Nişantaşı, 3 Nisan 2013

TÜİK, 6-17 yaş grubunda 15 milyon 247 bin çocuk olduğunu açıkladı. 6-14 yaş grubunda 292 bin, 15-17 yaş grubunda ise 601 bin çocuk işçi çalışıyor. 6-14 yaş grubunda çocukların yüzde 97.2'si, 15-17 yaş grubunda ise yüzde 74.7'si okula devam ediyor. Çalışan çocukların yüzde 68.8'ni erkek, yüzde 31.2'sini ise kız çocuklar oluşturuyor. Türkiye, dünyadaki büyük ekonomiye sahip 20 ülke arasında olmasına rağmen; çocuk yoksulluğu Türkiye'de 10 yıl öncesinden farklı değil. Hükümet, 13 milyon bireye 'sosyal yardım' yaparak ihtiyaç temelli anlayışı yaygınlaştırmış. Ancak, henüz ne hak ve sorumluluk temelli bir anlayışa hazır olmadığı gibi sosyal koruma hukuku geliştirmeye de hazır değil.

Tarabya, 28 Nisan 2013

Türkiye'de ekonomik büyüme ve kalkınma ile çocuğa yönelik harcamalar arasındaki ilişki çocuk lehine bir denge içinde değil. Hafta içinde Kalkınma Bakanı Cevdet Yılmaz, iktidarlarının on birinci yılında nihayet bu yönde bir açıklama yapmış.

İstanbul Bilgi Üniversitesinin hazırladığı *STK'lar İçin Çocuğa Yönelik Harcamaları İzleme Kılavuzu*'na göre, çocuğa yönelik kamu harcamalarındaki artış Gayri Safi Yurt İçi Hasıla artış hızının gerisinde kalmış. Bunun anlamı çok açık; ekonomideki büyüme çocuğa yeterince yansıtılmıyor. Araştırmada en temel sorunlar ve kaynak aktarılması gereken başlıklar arasında çocuk yoksulluğu ile mücadele geliyor.

OECD verilerine göre Türkiye'de dört çocuktan biri hâlâ yoksul. Bahçeşehir Üniversitesi'nin, *Türkiye'de Her Üç Çocuktan Biri Yoksul* başlıklı araştırmasına göre, Türkiye'de 4.6 milyon çocuk beslenme, ısınma ve giyim gibi temel ihtiyaçlarını karşılayamıyor.

TÜİK'in, *Gelir ve Yaşam Koşulları Anketi* verilerine göre ise maddi yoksunluk çeken çocukların arasında 2006 yılından 2010 yılına kadar bir iyileşme kaydedilmiş... Yardım dağıtmakla çocuk yoksulluğunun kökten çözümü erteleniyor. Devlet'in verdiği yeterli olmuyor çünkü bu sorun öncelikle sistem sorunudur ve henüz kökten çözüme gitmek için de çok erken. İktidarı yoksullarla bölüşmek kolay mı!

Nişantaşı, 29 Nisan 2013

Kalkınma Bakanı Cevdet Yılmaz'a bugün gönderdiğimiz mektupla, *Çocuğun İyi Olma Hâli Endeksi Sistemi*'nin kurulmasını önerdik.¹ *Çocuğun İyi Olma Hâli Endeksi*, çocuğu bir bütün olarak ve şimdiki ihtiyaçlarını dikkate alarak 'iyi olma'sının göstergelerini belirlemek amacıyla kurulmalı. Türkiye'nin hane halkı anket bilgilerinden göstergelere dayalı bir veri tabanı anlayışına geçilebilmesi için de bu sisteme ihtiyaç var. *1. Türkiye Çocuk Hakları Stratejisi ve Uygulama Planı*'nda kurulması öngörülen bu sistem için dünya modellerinin incelenmesi gerekir.

İhtiyaç temelli anlayıştan hak ve sorumluluk temelli anlayışa geçiş için çocuk göstergelerinin tespit edilmesi çocuğu ilgilendiren sorunların çözümü için de önemli bir adım olacak. Uygulamanın ölçülmesi, değerlendirilmesi, izlenmesi ve denetlenmesi bir sistem ihtiyacını zorunlu kılmaktadır.

Çocuğun İyi Olma Hâli, maddi durum, sağlık, eğitim, ev ve çevre koşulları, güç koşullar ve güvenlik, katılım, sosyal ilişkiler, öznel iyi olma hâli ile öteden beri bu göstergelere kültür ve sanat boyutunun da eklenerek 9 başlık altında oluşturulacak göstergelerle yeni doğan kuşakların yaşama, gelişme ve korunma haklarıyla etki analizlerini de yapabilecek duruma geleceğiz. Bakalım Çocuk Vakfının bu hayalinin gerçekleşeceğini görebilecek miyim?

Tarabya, 11 Ağustos 2013

Kimsesiz Çocuklar, Osman K. Akol'un 1950 yılında Örnek Matbaası'nda basılmış kitabının adı. Kitabın kapağında sırtını ağaca dayanmış çocuk deseni. Kitap 1882'de Darülaceze'nin kurulmasına öncülük eden Dâhiliye Nazırı Halil Rifat Paşa'dan, Darüleytamların kurucusu İsmail Mahir Efendi'ye, Çocuk Esirgeme Kurumundan Hasip Akıncı'nın İzmir'de kimsesiz ve sokakta kalmış çocuklar için kurduğu Sepetçilik ve Çiçekçilik Mektebine kadar

1 Çocuğun İyi Olma Hâli Endeksi Sistemi, çocuğu bir bütün olarak ve çocukluğunu yaşarken ihtiyaçları dikkate alınarak "iyi olmasının" göstergelerini belirleyen bu sistem henüz Türkiye'de kurulamamıştır. (29 Eylül 2023)

özet bir çocukluk tarihi. CHP'nin 1945 Çocuk Raporu'na rağmen de çocuk yoksulluğu ve korunmaya muhtaç çocuklar Devletin ciddi işleri arasına dâhil edilmemiş. Osman K., *Kimsesiz Çocuklar* kitabında aile, çocuk, engelliler ve Çocuk Hakları konusunda Çocuk Esirgeme Kurumu'nu yönetmiş Dr. Fuat Umay döneminin yıllık bütçelerinin dökümünü yaparak eleştiriyor. Bu konuda, Fuat Umay'ı bu kadar sert eleştiren başka bir yazı okuduğumu hatırlamıyorum. Öğretmen kökenli Osman K.'nin kimseli-kimsesiz ayrımı yapmadan meseleyi 'çocuk davası' teması etrafında izah ettiği yıldan bu yana 60 yıl geçmiş. Bugün de esas olan, kurumlardan önce, 'çocuk davası' anlayışına sahip idealist insan eksikliğidir.

Tarabya, 18 Ağustos 2013

Türkiye yoksulluğu maddi boyutları ile ölçemeyen bir ülke durumunda. Nasıl ölçülsün ki! Yoksulluk ölçülebilir mi!

Yoksulluğu ölçmek için Ulusal Yoksulluk Sınırı (UYS) ve Bölgesel Yoksulluk Sınırı (BYS) ölçütleri kullanıldığında, bölgeler için yoksul sayısı farklı çıkabiliyor. Türkiye'de bölgeler arası gelir farklarının yüksek olması nedeniyle, İstanbul'da yoksul sayısı çok düşük çıkarken, Güneydoğu Anadolu'da abartılı şekilde çok yüksek çıkabiliyor. Seyfettin Gürsel 3. bir yol önermiş: Temel Maddi Yoksunluk (TMY). TÜİK verilerine bu ölçüte göre bakıldığında ise yoksulluk azalıyor. İktidarı yoksullarla paylaşmayanlar için 'bedava' bir mazeret daha...

Tarabya, 8 Eylül 2013

TÜİK'in son yıllarda yaptığı araştırmalardan ülkeyi yönetenler yararlanıyor mu? Ya da ne kadar yararlanıyor? Çocuk işçiler konusu bütün dünyanın gerçek çocuk sorunlarından biri. Dünyada 215 milyon 'çocuk işçi' tarım ve ağır işlerde çalışırken, çözüm üretmesi gereken hükümetler sorunları yamamaktan öte bir şey yapmıyor.

TÜİK'in 2012 yıl sonu verilerine göre ev işlerinde faaliyette bulunan 7,5 milyon çocuğumuz var. 893 bin 'çocuk işçi' çalışıyor. 614 bini erkek, 279 bini kız. Kırsal alanlarda 493 bin çocuğun 368 bini tarım sektöründe. TÜİK verilerine göre kaygı verici olan diğer bir sonuç ise 'çocuk işçi' sayısında artış olması. Son yıllarda Hükümetin başlattığı Şartlı Eğitim Yardımı ile 2,5 milyar dağıtılmış. İhtiyaç Temelli anlayışa göre çocuk yoksulluğunun önlenemeyeceğinin Hükümetler farkında olsa da yüksek maliyet nedeniyle hiçbirisi bu köklü çözüme cesaret edemiyor. Aile bireylerinin sosyal güvenceye

kavuşturulması, işsizliğin önlenmesi, sağlık yardımları kapsamının genişletilmesi yanında, yoksulluğun ve özellikle çocuk yoksulluğunun önlenmesi için Devlet'in Hak ve Sorumluluk Temelli Anlayışı Sosyal Koruma Hukuku'na dayandırması, buna dayalı bir dönüşüm öngörmesi ve bu politikasını yapılandırması gerekiyor. Buna cesaret edebilecek iktidarlar Türkiye'de sosyal adaleti sağlayabilir ve sosyal devleti yeniden inşa edebilirler...

Nişantaşı, 15 Kasım 2013

Az önce I. Türkiye Çocuk ve Medya Kongresi'nin veda fotoğrafının içinde yer aldım. Bir çocuk ödevinin sonuçlanmış olmasından dolayı durgun bir göl gibiyim. Teşekkür konuşmamın son bölümünde duygulu anlar yaşadım. Hüngür hüngür ağlamamak için kesik kesik konuşmuşum. Buna rağmen, küçük bir hayalimi daha açıkladım:

Türkiye'nin yoksul köylerinden birinde Dünya Çocuk Yoksulluğu Kongresi düzenleyeceğiz. Yalnızca ülkemizin değil 7 kıtanın yoksul çocukları için. Her kıtadan temsilci çocuklar. Her kıta için bir çadır. Çadırların renklerini çocuklar belirleyecek. Köyün sınırlarından içeri hiçbir marka alınmayacak. Yoksulların yediği kadar yemek ikram edilecek. Kongreyi dünün, bugünün ve geleceğin politikacılarına ithaf edeceğiz. Zenginlerden bağış-yardım kabul edilmeyecek... Kongre öncesi, sırası ve bir hafta sonrasına kadar internet sitelerinden birkaç dilde yayın yapılacak. Çocuk yoksulluğu temaları günlük programlar içinde sunulacak. Kongre sonunda Dünya Çocuk Yoksulluğu Bildirgesi açıklanacak...

Birazdan Çocuk Vakfından evlerimize gideceğiz. 435 gün sonunda hiç yorulmamış gibiyim. Allah'ım hangi melek kaldırdı üzerimden Kafdağı kadar ağırlığı?

Tarabya, 17 Kasım 2013

Metroda birkaç zenci çocuğu görünce Dünya Çocuk Yoksulluğu Kongresi için bir hayalin peşine takılıverdim. Dünyanın 7 kıtasını temsilen 7 metre yüksekliğinde ve küreden oluşan bir kumbara. Kumbara şeffaf ve boş. Günlük harçlıklarımızla Çocuk Yoksulluğu Kongresi'ni düzenleyeceğiz.

333

Çocuk ve
Medeniyet
2023

Nişantaşı, 24 Kasım 2013

Az önce, ilkokul dördüncü sınıf öğretmenim Bedri Bahar'ı aradım. Bedri Bey öğretmenim 71 yaşında. Süphan Dağı eteklerinde hiç yeni elbise giymemiş

çocuklara da öğretmenlik yapmış. Okul, açık havada. Çimenler kilim. Katır sırtında gidip gelmiş her gün. ‘Hakikatin ta kendisiydi yaşadıklarımız’ derken titrek sesinde bu görevi yapmış olmanın bahtiyarlığını hissettim... Aradan tam 50 yıl geçmiş: Azalsa da o kadar çok ki yoksul çocuk hikâyeleri!.. Uzağa gitmeye de gerek yok. Nişantaşı’nın bile aç uyuyan çocukları ağlasa dünya uyuyamaz.

Nişantaşı, 16 Aralık 2013

OECD’nin *Yaşam Kalitesi Endeksi*’ne göre Türkiye en son sırada. Türkiye’de çalışan kesim yılda 101 saat daha fazla çalışıyor. Türkiye, dünyanın 17. büyük ekonomisine sahip. Her ay 100 kişi iş cinayetlerinde ölüyor. İş güvenliği tehlikeli boyutlarda. Tam anlamıyla emek sömürüsü. İşçilerin yalnızca yüzde 5’i sendikalı. 34 OECD ülkesinin yıllık kullanılabilir hane halkı geliri ortalama 23 bin dolar. Türkiye’nin ortalaması 14 bin dolar düzeyinde. “Ekonomik büyüme” masalını dillerinden düşürmeyenlere duyurulur...

Tarabya, 23 Nisan 2014

Bahçeşehir Üniversitesi, bugün, *Üç Çocuktan İki Şiddetli Maddi Yoksunluk Çekiyor*, başlıklı araştırma notunu yayımlamış. TÜİK’in, *Gelir ve Yaşam Koşulları Anketi* (GYKA) 2011 yılı verileri kullanılarak hesaplanan oranlara göre, 2011 yılında Türkiye’de yaklaşık her üç çocuktan ikisi Avrupa standartlarına göre şiddetli maddi yoksunluk içinde yaşıyor. AB tanımına göre, şiddetli maddi yoksunluk, bireylerin hayatlarına düzgün bir şekilde devam edebilmeleri için gerekli olan çeşitli ihtiyaçların zorunluluktan yerine getirilememesi olarak tanımlanıyor. Daha da ilginç bir sonuç ise, Türkiye, çocuklar arasında şiddetli maddi yoksunluk açısından hem Güney Avrupa ülkelerinin hem de daha düşük gelişmişlik düzeyine sahip Macaristan, Romanya gibi ülkelerin oldukça gerisinde.

Türkiye’de çocukların yüzde 67,7’si iki günde bir protein tüketemiyor, yüzde 39,9’u yeterince ısınmayan evlerde yaşıyor ve yüzde 40’ı eskiyen kıyafetleri yerine yenilerini alamıyor. Bu üç temel ihtiyacın hiçbirini gideremeyen çocukların oranı ise yüzde 24,8.

BETAM, yoksulluğun gidişatını takip etmek ve öncelikle en zor durumlardakilere ulaşabilecek politikalar geliştirebilmek için yeni bir tanım önermiş: *Temel maddi yoksunluk tanımına göre üç temel ihtiyaç olan; evi yeterince ısıtma, iki günde bir et, tavuk, balık gibi protein tüketebilme ve eskiyen*

kiyafetlerini yenileriyle değiştirebilme ihtiyaçlarının hiçbirini karşılayamayan bireyler temel maddi yoksunluk içerisinde kabul ediliyor.

BETAM'ın araştırma notunda, Türkiye'de ocuk yoksulluğunun şiddetli ve inatçı olduğu görüşüne de yer verilmiş. Bu gidişle Hükümetin yoksulluğu önleyecek etkin politikalar geliştireceği ise çok zayıf bir ihtimal.

Ek bir not: nl fizikçi Stephen Hawking, yapay zek teknolojilerinin kontrolsüz gelişimi ile ilgili uyarıda bulunmuş: Yapay zek teknolojileri hastalıkları, savaşları ve fakirliği sona erdirebilir. Hawking'in kaygısı ise insanların daha fazla keşif yapıp, tehlikeli silahlar geliştirilmesinin ise daha büyük yıkım getirebileceği yönünde. Anlaşılan, hastalık, yoksulluk ve savaşlar için insanliğin çaresizlik sarmalının genişlemesi önlenemeyecek.

Tarabya, 15 Temmuz 2014

Diyanet İşleri Başkanlığı'nın yaptığı araştırmaya göre Türkiye'nin yüzde 99.2'si Müslüman. Dindarlığın hayata nasıl yansıdağı da araştırılmış. Müslümanların yüzde 71.9 zekt veriyor; yüzde 41.9'u Kur'an okuyor; eş seçiminde öncelik yüzde 68.4 ile dindarlıkta. Çocuklar dini bilgileri en çok 6-10 yaş grubundayken öğreniyor. Çocuklarını "İslami hassasiyete göre" yetiştirmek isteyenlerin oranı ise yüzde 87.1... Din ve değerlere yönelik nicel araştırmalara güvenim yok. Bu sonuçlar ile içinde yaşadığımız toplumun ne kadar örtüştüğü hakkında kaygılıyım. Nasıl bir Müslümanlık yaşandığı ortada. Yüzde 71.9'u zekt verdiği hâlde Türkiye'de yoksulluğun hlleri niçin hep aynı?

Nişantaşı, 27 Nisan 2015

Kalkınma Bakanı Cevdet Yılmaz, "güçlü sosyal devlet" vizyonu ile yoksulluğun ortadan kaldırıldığını ve gelir dağılımındaki dengesizliğin "asgariye" ineceğini açıklamış. İki çelişkili cümlesi de şöyle: "OECD verilerine göre, Türkiye'de yıllık ortalama gelir artışı düşük gelirlielerde yüksek gelir grubundakilere göre daha fazla. Güçlü sosyal politikalarla refahın adil dağılımı sağlandı." Bu açıklamalardan, zenginle-fakir arasındaki uçurumun azaldığı anlatılmak isteniyor... Gelir dağılımındaki eşişsizliği ölçen Gini Katsayısı 2002'de 0.44'mş, bu yıl 0.38'e düşmüş. OECD verilerine göre yoksulluk oranları 2011'de yüzde 19'muş. TİİK verilerine göre bu oran 2013'te 14.9'a inmiş.

Sosyal yardımlarla yoksulluk kökten zlmez, ertelenir. Son yıllarda sosyal yardımlara ağırlık verildiği hâlde niçin yoksulluğun önlenmesi amacıyla

köklü atılım yapılamadı? İktidar, yoksulların yardım payını artırmakla yetindi, yoksulluğun önlenmesine yönelik bileşenlerin durumunu iyileştirmeye, istihdama, sosyal koruma hukukunu geliştirmeye öncelik veremedi. Sonuç olarak, iktidar yoksulların payını vermeye yanaşmadı.

Nişantaşı, 2 Ekim 2018

Son günlerde metroda okuduğum kitabın adı *Refah Devletinin Krizi*. Pierre Rosanvallon'un ilk cümlesi "Refah devleti hasta." Devletin hastalığının teşhisi, sağlık harcamaları ile sosyal harcamaların ve sosyal harcamaların gelirlerden çok daha hızlı bir biçimde artıyor olması yönünde. Rosanvallon sanayileşmiş ülkelerin yirmi yıldan beri yaşamakta olduğu finansman açığının nedenini de bu teşhise dayandırıyor. Pierre Rosanvallon'a göre, 20. yüzyıl refah devleti "klasik" koruyucu devletin derinleştirilmiş ve genişletilmiş hâlidir; koruyucu devlet modern devleti özel bir siyasal biçim olarak tanımlar. Refah devletinin modern sigortacılık tekniklerinin evrilmesi sonucu yapılandırıldığı ise ortak kabullerden biridir. Batı'da refah devletinin düşünce temelleri 1970'lerden bu yana tartışılıyor. Refah devletinin demokratik ve eşitlikçi kültüre dayalı olması özgürlüklerin genişlemesini sağlarken özellikle muhafazakâr politikacılar tarafından güvenlik talebi ileri sürülmektedir. Refah toplumunun krizinin ekonomik boyutundan ziyade ahlaki bir krizin eşiğinde olduğuna yönelik kaygılar karşısında Pierre Rosanvallon'ın iki sorusu dikkat çekici: Demokratik aydınlık çağına girmeyi bilecek miyiz? Toplum kendine hangi dayanışma normlarını vermektedir?

Devlet-fert tartışmalarında ortak kabullerden biri de "refah devletinin işlevinin toplumsal olanı sadeleştirerek ferdi özgürleştirdiği" yönünde öngörülmesidir. Devletin sorunları çözen bir aygıt olduğunu kabul edenlerle asıl sorunun devletin kendisinde olduğunu ileri sürenler arasında uzlaşma nasıl sağlanabilir? John Rawls'in 1970'li yıllarda geliştirdiği "düzenli bir toplum" için yaptığı öneriyi not edeceğim: "Herkesin, diğerlerinin de kendisiyle aynı adalet ilkelerini kabul ettiğini bildiği ve kabul ettiği; temel toplumsal kurumların bu ilkeler açısından genel olarak tatmin edici olduğu ve tatmin edici olarak kabul edildiği toplumdur." (s.77) Günümüzde ise refah devleti hakkındaki güncel tartışma, devletleştirme/özelleştirme alternatifine sıkışmış durumdadır. Bir yanda "sosyal devletçi" senaryo, öte yandaysa "liberal" senaryo." Yirminci yüzyılın başından bu yana "toplumsal ilerleme talebinin" tek hedefi refah devletiydi. "Refah devleti laik devletin son sözüdür: Koruyucu devletin kendini dinsel olandan bağımsız kılarak

egemenliğini ilan edişinin ardından, refah devleti dinsel olanı kendine dâhil ederek son izleri de siler. Yardımseverliğin ve korumacılığın belirsizliğinin yerini devletin düzeni alır.” (s.24-25)

Batı’daki refah devleti tartışmalarından Türkiye’nin payına ne düşer? Bu soruya bir soru ile cevap vermek daha gerçekçi olmamızı sağlayabilir: Türkiye’de devleti beka ve güvenlik meselesi dışında tartışan düşünce hareketi kaldı mı?

Nişantaşı, 22 Kasım 2018

Çocuk yoksulluğu üzerine doktora tezi hazırlayan Ercem Erkul ile dört saatten fazla bir süre konuşunca yorulmuşum. Yoksulluğun hâllerini konuştukça heyecanlandım ve üzüldüm. Çocukluğumdan bu yana yoksulluk hikâyeleriyle yaşıyorum. Yoksullara yönelik çok az iyilik ödevi yapabildim. Yıllardır düzenlemeyi düşündüğümüz Türkiye Çocuk Yoksulluğu Kongresi’ni de düzenleyemedik. Kongreyi düzenleyemeyince ne ülke ölçekli politikaya sıra geldi ne de Strateji ve Uygulama Belgesi hazırlanmasına.

Yoksulluk ve çocuk yoksulluğu için mahalle merkezli modeller geliştirilmesini önereli de yıllar oldu. Bu modelin bölgelere göre işlevi farklı olacağı için uygulanabilir olduğunu düşünüyorum. Ne yazık ki iktidar partisi aynı ve nakdî yardımla sınırlı bir anlayışı sürdürmekten başka bir yolu denemeye yanaşmıyor. Tarım ve hayvancılığın çökertildiği bir ülkede işsizlik ve yoksulluk ilişkisi de kurabilmiş değil. İşsizlik yüzde 11.2, gençlerde işsizlik oranı yüzde 25. Kaç yıldır ısrarla önerdiğimiz hâlde *Çocuğun İyi Olma Hâli Endeksi Sistemi*’nin niçin kurulamadığı yoksulluğu konuştukça daha iyi anlaşılıyor. Ercem Erkul’un tezinde önereceği modeli merakla bekleyeceğim.

Han Çayırı Yolu Sokağı, 18 Mayıs 2020

Covid 19 salgını görünürde olan ve olmayan birçok insanlık durumunu açığa çıkardı: En önemli açık, modern uygarlığın insan, ahlak ve adalet açığı oldu. Ne yazık ki insanoğlu kardeş olmayı bilemedi. Ahlak ve adalet açığının değerler yanında dünya nimetlerinin paylaşılmasından ekonomik sisteme kadar birçok görünen ve görünmeyen yüzü vardır. Tarih boyunca insanlık, bencilliği ve mala-mülke tapıcılığı yüzünden nüfusun zayıf gruplarını en alta iterek bugünlere ulaştı. Salgınlar, afetler ve sistemlerin ekonomik krizleri hep bu en alttakileri daha olumsuz şartlarda yaşamaya mahkûm etti. Yoksulluğu çaresizlik sarmalına dönüştüren kötülüğün burgacına karşı da direnemedi insanlık.

Ve Covid 19 salgını öncesi dünyada yoksulluk sınırının altındaki 3 milyar insanı devraldı dijital yeni dünya. Ne kadim insanlık değerleri ve dini değerler, ne seküler paradigma ve evrensel değerler ne insan hakları söylemi, ne ülkelerin yoksulluğu önleme yaklaşımları, ne egemen sistemin sözde stratejileriyle yoksulluk dünyanın hiçbir yerinde önlenebilmiştir. Yoksulluk ve çocuk yoksulluğuyla ilgili sorularımız ve çözüm önerilerimizi geçersiz duruma getiren bu küresel salgın en alttakileri daha alta itecek. Çünkü salgının en olumsuz etkileri bütün dünyada ekonomik alanda hissedilecek. Çöken egemen dünya ekonomik düzeni kendini yeniden yapılandırırken yeni örgütlenme tarzları da geliştirecek. Dijital paradan dijital ekonomiye ve yeni vahşi düzene geçilirken yoksullar unutulursa yakın bir gelecekte daha ölümcül salgınlar bekliyor bizi. Covid 19'un uyarıları dikkate alınmazsa tarihte ilk defa dünya nüfusunun üçte biri çaresiz kalacak.

Bu yeni çaresizlik sarmalının en kırılgan noktası çocuk yoksulluğudur. Tarihte her zaman nüfusun üçte birini oluşturan, buna karşın dünya nimetlerinin en azıyla hayatta kalan yoksul çocuk nüfusu farklı salgın hastalıklarla ölüme terk edilmesi durumunda insanlığın asıl çöküş hâli de olacak.

Önümüzde bir imkân var: *Uzaktan insanlık dönemi*'ne karşın yeniden insan merkezli sosyal devleti önermek: Yoksulluk ve çocuk yoksulluğunu kökten çözüme kavuşturacak ve almamız gereken asıl tedbirleri alarak yoksulluğu ortadan kaldıracak politika ve stratejileri geliştirmek ve uygulamak. Bunun için de dünün ekonomik kalkınma (!), büyüme, stratejileri ve "orta gelir tuzağı"yla insanlığı oyalayan anlayış terk edilmeden hiçbir olumlu adım atılamayacağını öğrenmemiz gerekecek... İnsanlık güç ve egemenlik ilişkilerine dayalı kurulu düzenin bütün enstrümanlarına itiraz etmez ve adaleti sağlayacak örgütlenmenin paydaşı olamazsa, Covid 19 salgını sonrası ortaya çıkan imkânı da ıskalayacak insanlık. Bu nedenle yoksulluğa karşı toplumlar, ülkeler ve bütün insanlık olarak savunma hattı geliştiremezsek, uzaktan insanlık dönemi'nde en ağır bedeli yine yoksullar ve bütün güç koşullardaki insanlar ödeyecek. Bu insanlık durumunu "vicdan" edebiyatıyla, Polyannacılıkla önleyemeyiz. Bu dipsiz kuyudan insanlık ahlakı, merhamet, adalet, paylaşma ve kardeşlikle çıkabiliriz. Yoksulluğun önlenmesine yönelik yeni bir felsefe, bakış açısı, gerçekçi bir dil ve yardım odaklı değil, Hak Temelli, insana ve tabiata saygıya dayalı bir politika gerçekleştiremezsek ülkelerimizi ve dünyayı normalleştiremeyeceğimiz gibi, insanlık gemisi de umut seferine çıkamayacak.

Han Çayırı Yolu Sokağı, 21 Mayıs 2020

Geçtiğimiz günlerde Türkiye’de koronavirüsün toplumsal etkileri araştırmasının iki sonucu açıklanmıştı: Yoksulluk artacak diyenler yüzde 63.3; Dünyada ekonomik kriz artacak diyenler ise yüzde 76.8 olmuş. Bu iki sonuçtan hareketle şu soruyu sorabiliriz: Ülkelerin ve Dünyanın birinci önceliği yoksulluğun önlenmesi olabilecek mi?.. İlk aşamada imkânı olan herkesin ve sosyal destek sağlayabilen gönüllü kuruluşların harekete geçmesi gerekecek. Ülke ve Dünya ölçekli sosyal politikaları hazırlamak için zamana ihtiyaç var. Buna karşılık her ülkede ve yeryüzünün her yaşama ortamında her gün evinin ihtiyaçlarını karşılayarak günlük emeğiyle ailesinin geçimini sağlayan 100 milyonlarca insan için acil desteğin verilmesi gerekiyor.

Salgın sürecinde işsiz kalan ve ekonomik krizle derinleşecek işsizlik ve yoksulluk karşısında her insanın en yakın yoksul komşularına yönelerek iyilik ve kardeşliği yaşamasını da değerli buluyoruz. Hz. Aişe’nin, “Önce komşu sonra ev” çağrısına uyarak *çocuk/insan yüzülü devrimler* gerçekleştirebiliriz bu *uzaktan insanlık* dönemi’nde. Hiç de küçümsenmeyecek bu çabalarla her insan önce kendinden yola çıkarak iyiliğin ve kardeşliğin öncüsü olabilir.

Çocuk Vakfı, yukarıda vurgulanan amaç doğrultusunda Covid 19 salgını sürecinde imkânı olan her insanı ve aile çevresini yoksul bir komşusuna destek vermek amacıyla ilk çağrıyı yaptı bugün. Karantina günlerine not düşmek amacıyla bu çağrıyı günlüğüme not düşüyorum:

ZAMAN ADALET, MERHAMET VE KARDEŞLİK ZAMANI.

-İmkânı Olan Herkesi En Yakınındaki Yoksul Aile ve Çocuklara Destek Vermeye Davet Ediyoruz.-

Yeni Korona Virüsü salgını kısa sürede bütün insanlığı kuşattığı gibi ülkemiz ve dünya için daha sıkıntılı günlerin başlangıcı oldu. Ülkemizde nüfusun yüzde 35’i yoksul, yüzde 12’si işsiz. 8,4 milyar Dünya nüfusunun 3 milyarı yoksul, 800 milyonu yoksulluk sınırının altında. Tarih boyunca dünya nüfusunun üçte biri çocuk olduğu hâlde, hiçbir dönemde dünya nimetlerinden paylarına düşen verilmediği için çocuk yoksulluğu kök saldı. Yoksulların yaşadıklarını ifade edecek hiçbir alfabe yok yeryüzünde...

Bizler evdeyken egemen dünya sistemi yeniden örgütleniyor. Değişim “Yeni Normal” kavramıyla tanımlanıyor. Bu değişimin daha adil bir dünya kurmak için kullanılması gerektiğine inanıyoruz. İnsanlık için savunma hattı oluşturmak ve yoksulların daha derin bir çaresizliğe itilmesini önlemek için; yoksulluk ve çocuk yoksulluğu politikalarının hem dünya hem de ülke genelinde uygulanması gerekir. Bu amaçla; Aile ve Çocuk Bakanlığının kurulmasını ve insan merkezli sosyal devlet taleplerimizi önermeyi ısrarla sürdüreceğiz.

Son aylarda gördük ki; Çin’de hastalanan biri binlerce kilometre ötede bile milyonlarca insanın canını yakıyor. Anladık ki birimizin derdi varken diğerimizin hayatına huzur içinde devam etmesi mümkün değil.

Açlık, yoksulluk ve adaletsizlik en bulaşıcı hastalıktan bile daha tehlikeli. Üstelik bu hastalıkların tedavisini de aşısını da biliyoruz: Paylaşmak. Bütün yoksullar bizim kardeşimiz, bütün çocuklar da bizim çocuklarımız. Bu yüzden herkesi, bu zor günlerde yakınlarındaki yoksul ailelerin ve çocukların yanında olmaya çağırıyoruz. Kendi çocuklarımızla birlikte, ülkemizdeki yoksul çocukların sağlık, beslenme ve eğitimini sağlamak biz yetişkinlerin ve devletin görevi... İstisnasız herkesi, imkânlarının el verdiği ölçüde, bu en büyük insanlık görevini yerine getirmeye çağırıyoruz. Çünkü çocuklar sağlıklı büyüdükçe, geliştikçe ve haklarını yaşadıkça dünyanın daha iyi bir yer olacağına inanıyoruz.

Zaman adalet, merhamet ve kardeşlik zamanı... Bencilikten uzaklaşarak; dayanışma zamanı. Dünya nimetleri bütün insanlığındır ve biz yoksullara borçlu kaldık. Şimdi ülkemizin ve dünyanın bütün çocukları için ödev ve bu borcu ödeme zamanı...

Han Çayırı Yolu Sokağı, 23 Mayıs 2020

Çocuk Vakfı kurulduğundan bu yana en sessiz günlerini yaşıyor. Covid-19 virüsü salgını nedeniyle Mart ayının ortalarında kapılarını kapamak zorunda kaldı. Dijital ortam üzerinden iletişim kuruyoruz. Vakfın sekreteri Yasemin Ünal ev ortamından süreci izliyor...

Covid-19 virüsü kuşatması nedeniyle yoksullar zor durumda. Yoksulluk ve çocuk yoksulluğu üzerinden çağrı yapmaya karar verdik. Gönüllü ajanslarımızdan Judo Ajansının kurucusu Kağan Küçük’e geçen hafta ilettiğim çağrı metni, *Zaman Adalet, Merhamet ve Kardeşlik Zamanı* başlığı altında sonuçlandırıldı önceki gün. Necdet Yılmaz ellerle dünyayı kucaklayan ve kavramsal boyutu olan bir görsel oluşturdu. Bugün medya

ve sosyal medya duyuruları yapıldı. Ramazan Bayramı boyunca çağrımızı tekrarlayacağız. İmkânı olan herkesin en yakınındaki bir ya da daha fazla aileyi desteklemesini amaçlayan bu çağrımızı güncelleyerek sürdüreceğiz.

Nişantaşı, 24 Temmuz 2020

Koronavirüsü salgını sonrası Çocuk Vakfının işlevinin ne olması gerektiği üzerinde düşünmeye başladık arkadaşlarımızla: Aile, çocuk, eğitim konularında ortaya çıkan açığa yönelik sosyal politika çalışmalarına öncelik vermemiz gerekecek. Çocuk yoksulluğu için politika ve strateji geliştirilmesi yönünde adımlar atılabilir. Çocukların ve yetişkinlerin görüş ve önerilerini alarak yeni yol haritamızı belirleyeceğiz.

Salgın sonrası dijital sistem üzerinden yapılacak çalışmalar da öngöreceğiz. Birkaç aydır üzerinde çalıştığımız Çocuk Vakfı web sitesi, Dünya Çocuk Elçiliği ve İnsanlık Savunma Hattı siteleri için geçen hafta Pars Kunt'la çok yararlı bir görüşme yapmıştık. Bugün Can Sosyal da katıldı aramıza. Çocuk Vakfını sanallaştırmadan web siteleri ve sosyal medya üzerinden yeniden yapılandırmak zorunlu hale geldi. Birkaç ay içinde hem Çocuk Vakfının yeni dönemini hem de insan kaynağı ihtiyacı için somut adımlar atmamız gerekecek.

Han Çayırı Yolu Sokağı, 13 Kasım 2020

Öğle üzeri Mustafa Kutlu aradı ve yıllar önce yazdığı “Yetim Hakkı” yazısından bölümler okudu. Üç hafta önce de aramış ve değerlerle ilgili sorular sormuştu. Uzunca bir değerler listesi ilettim kendisine Ali Ayçıl aracılığı ile. Hikâyeciliği ve köşe yazılarının merkez kavramı “toplumsal değişme” olduğu için değerlerdeki değişimi de yorumlamak istiyor. Bu alanda yetkin bir akademisyen olan Mehmet Zeki Aydın Hoca ile görüşmesini önermiştim. Görüşmeden ikisi de memnun kalmış. Mustafa Kutlu, “Bir şey değişmedi; Yetim Hakkı yazısını tekrar yayınlayım mı?” diye sorunca, aynı yazıyı yayınlamamasını söyledim. Çünkü Yetim Hakkı yazısı 2003 yılında yayınlanabiliyordu ve bir ümit vardı. Bugün o tür yazıları yazarların sesleri kısılıyor. Daha da önemlisi Türkiye bugün daha yoksul ve eski çark daha da hızlı dönüyor. Hak'tan adaletten söz edenler hedef tahtasına konuyor. Çocuk yoksulluğundan söz ettik diye önerimizle kurulan Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Çocuk Vakfını kara listeye almış (!). Muhafazakâr siyasetin çöküşü için zaman kaybetmeye gerek var mı?

Nişantaşı, 25 Mart 2021

Günlüğüme çocuk, istismar, yoksulluk, şiddet, gecekondü, uyuşturucu, savaş, göç, açlık kelimelerini yazarken kalbim titrer ve can sıkıntısı gerginliğini yaşarım. Ömrüm kalbimin çarpıntısına neden olan bu kelimeler arasında geçti. Bu kelimelerin etrafında çözüme yönelen her adımda ise heyecanlanırım. Ercem Erkul'un "Çocuk Yoksulluğunun Ekosistem Perspektifi Temelinde Analizi" (2021) doktora tezi ile biraz olsun umutlandım. Ercem Erkul'un ulaştığı sonuçları ve önerilerini günlüğüme not düştükçe kalbimin çarpıntısının azalacağını söyleyebilirim.

Ercem Erkul, nitel yöntemle sonuçlandırığı tezinde konuştuğu uzmanların görüşlerini beş başlık altında toplamış: Çocuk yoksulluğu ile mücadelenin tek çatı altında toplanması, ortak bir dilin geliştirilmesi, bütüncül bir yaklaşımın benimsenmesi, yerelleşmenin (yerinde çözümlün) önemi, denetim ve kontrol sisteminin kurulması. Tezin ulaştığı bu sonuçlar Ercem Erkul'un benimle yaptığı söyleşi ile de örtüşüyor. Bu noktada sormam gereken bir soru var: Ercem Erkul muhatap bulabilecek mi? Ne yazık ki sosyal bilimcilerin kapısını çalan politikacılar da azaldı ölkemizde. Yoksulluk ve çocuk yoksulluğunun kök sorunlarını çözmeye yönelebilecek politikacı da kalmadı.

Han Çayırı Yolu Sokağı, 26 Mart 2021

Bugün Zoom üzerinden, "21. Yüzyılda Türkiye'de Sosyal Bilimler ve Toplum Sorunları Sempozyumu" programında, Türkiye'de Sosyal Bilimler ve Sosyal Politika başlığı altında bir konuşma yaptım. Sempozyum Başkanı Fatma Açık ve Akademisyenler Birliği Derneği Başkanı İsmail şahin de katıldı programa. 1989'dan bu yana sosyal bilimler ve sosyal bilimler ilişkisi çerçevesinde ulaştığım sonuçları bugüne özet hâlinde not düşüyorum:

Türkiye'de sosyal çalışma deneyimi ve uygulama ile teori arasında verimli bir ilişki kurulamamıştır. (Teori-Alan Çelişkisi). Sosyal çalışma ve sosyal teori ilişkisine yönelik eleştiri geleneği de oluşturulamamıştır. Sosyal çalışma ile hayırseverlik ve yardımlaşma işlevlerinin nerede ayrıştığı da belirsizdir. Sosyal çalışmalar politik alanla kuşatılmıştır: Türkiye'de politik ve ekonomik alan sosyal alanı denetlemeye ve kontrol altında tutmaya heveslidir. STK gibi yapılar iktidar gemisine binmedikçe sosyal politika alanındaki etkileri ayırdıkları sermaye veya insan kaynağıyla sınırlıdır. Türkiye'de ölkede ölçekli sosyal çalışmaların işlevini ihtiyaçlar değil "ideolojik referanslar" belirliyor.

Türkiye, Avrupa merkezci sosyal bilim teorilerini tekrar etmekten öteye geçememiş bir ülke görüntüsü içindedir. Sosyal sorunların çözülmesine dayalı etkili teoriler geliştirememiştir. Sosyal bilim ve sosyal politika ilişkisine yönelik köklü bir eleştiri geleneğimiz de oluşmamıştır. Türkiye, sosyal problemlerini sonuçları üzerinden çözmeye yönelik sosyal politika anlayışını hayata geçirememiştir. Sosyal bilimlerle sosyal politika ilişkisinin en geniş anlamda kurulması 5 Yıllık Kalkınma Planı geleneğiyle başladığı doğrudur. Ancak bu planlara sosyal politika değil “kalkınma ideolojisi” egemen olmuştur. Bunun nedenlerinden biri de bu dönemlerde sosyal bilimlerin hedefleri arasında “kalkınma ideolojisi”ne hizmet anlayışının olmasıdır. Türkiye’de sosyal politikada muhafazakâr söylem egemendir ve sosyal politika anlayışı Hak Temelli Sosyal Yardım değil maddi destek ağırlıklıdır.

Türkiye dar anlamda yani çalışma hayatıyla sınırlı sosyal politikaları tercih etmiş bir ülkedir. Bunun için de sosyal politikanın temel amaçlarından olan sosyal refah hizmetlerine dayalı geniş anlamda sosyal politikalara cesaret edemiyor. Dolayısıyla güç koşullardaki grupların kök sorunlarını ertelemeyi sürdürüyor.

Jean Baudrillard haklı: “Küreselleşme peşinen kazanmıştır.” Sosyal bilimlerin kalkınma ve toplumsal gelişme gibi hedefleri kalmamıştır. Çünkü vahşi Kapitalizm tarihin en güçlü evresine ulaşmış durumdadır...” Aynı okyanusta yüzmek” ve “evrensel değerler” söylemi de sivil toplum, siyaset, bürokrasi ilişkilerinin güçlü olduğu toplumların iktidarlarını güçlendiren bir manivela ve söylemden öteye geçememiştir.

Türkiye, ana akım sosyoloji ile sosyal politika ilişkisi cılız bir ülkedir. Sosyal politika alanında belirleyici olan sosyal bilimler değil iktisattır: Sosyal politikaya ayrılan payı dar veya geniş anlamda sosyal politika ihtiyacı değil ekonominin göstergeleri belirliyor. Türkiye’de sosyal bilimlerin en temel eksikliği, sosyal bilimlerin amaç ve toplumsal faydaya yönelik işlevini ortaya koyamamış olmasından kaynaklanıyor. İcracı Bakanlıklar ile ilişkileri çok zayıf hatta kurumsal ilişkiden çok uzaktır. Sosyal bilimcilerin uygulamadan uzak olmasının temel nedenlerinden biri ise uygulamadan kopuk üniversite geleneğidir. Sonuç: Türkiye, sosyal bilim ve sosyal politika ilişkisini kültür ve medeniyete dayalı bir zihniyet meselesi olarak kökten ele almadıkça iki alanda da başarılı olamaz ve sosyal sorunlarını ertelemeye devam eder.

343

Çocuk ve
Medeniyet
2023

Bugünkü günlüğüme düştüğüm notları son bir hafta boyunca, Korkut Tuna, Ümit Meriç, Ertan Eğribel, Emrah Akbaş, Ali Öztürk ve Ercem Erkul

ile paylaştım ve ulaştığım sonuçları altı sosyoloğumuzla iletişim kurarak sınınamış oldum. Dostlarımın görüşlerini Sosyal Politika Notları Defterime not düştüm. Sosyal bilimcilerle ulaştığımız sonucu Ümit Meriç'in şu cümlesi ironik bir şekilde özetliyor: "Şef yabancı orkestra üyeleri yerli: Ortaya çıkan pek tabii ki kakafoni."

Nişantaşı, 27 Nisan 2023

Birkaç gün boyunca dünya nimetlerini kardeşçe bölüşemeyen insanlık karşısında şu soruyu sordum kendime: Öfkelenmeden insan olunur mu? Cevabım, Perulu şair Cesar Vallejo'nun *İnsanı Çocuklara Bölen Öfke* şiiri oldu. Cesar Vallejo'ya ve şiiri Türkçe yazmış gibi çeviren Ülkü Tamer'e Nişantaşı'ndan selam olsun.

Cesar Vallejo-Peru
(1892-1938)

İNSANI ÇOCUKLARA BÖLEN ÖFKE

İnsanı çocuklara bölen öfke,
çocuğu, eşit kuşlara bölen,
kuşu, küçük yumurtalara;
yoksulun öfkesi
bir zeytin taşır iki üzüm karşı.

Ağacı yapraklara bölen öfke,
yaprağı, eşit olmayan tomurcuklara bölen,
tomurcuğu, görünmez gözeneklere;
yoksulun öfkesi
iki ırmak taşır bir çok denize karşı.

İyi kuşlara bölen öfke,
kuşkuyu, benzer kavislere bölen,
kavisi, umulmayan mezarlara;
yoksulun öfkesi
bir çelik taşır iki hançere karşı.

Canı bedenlere bölen öfke,
bedeni, benzersiz organlara bölen,
organı, sekiz düşünceye;
yoksulun öfkesi
bir yanardağ ateşi taşır iki krater karşı.

(Türkçesi: Ülkü Tamer)

Mustafa Ruhi Şirin

345

Çocuk ve
Medeniyet
2023

Çocukların Payına Yoksulluğu Düşüren Dünya